

درس نامه ی درس سوم : هوشیاری

دانش زبانی *****

❖ بخش (هجا)

بخش (هجا) : یک واحد گفتار است که با یک بار باز شدن دهان آن را ادا می کنند . در زبان فارسی هر هجا (بخش) دارای یک حرف صدادار است که دومین حرف ، هجا است .

آیا می دانستید:

۱. هجا از واج پدید می آید . واج ، کوچک ترین واحد آوایی زبان است که سبب می شود دو واژه معنایی متفاوت داشته باشند .

۲. در زبان فارسی ۲۹ واج داریم که به دو دسته ی مصوت ها و صامت ها تقسیم می شوند .

➤ **مصوت ها** : زبان فارسی شش مصوت دارد . (_____) مصوت های کوتاه و (آ او ای) مصوت های بلند .

➤ **صامت ها** : ۲۳ واج دیگر زبان فارسی صامت نام دارد . مانند (ب - پ - ت - ث - ج و ...)

مجموع این صامت ها و مصوت ها ، کلمه ها را می سازند و همانگونه که در سال گذشته آموختید بعضی از

کلمات یک بخش یا یک هجا دارند . مانند : گُل - پُر - دِل

بعضی کلمات دو بخشی یا سه بخشی هستند . دو بخشی مانند : گلزار - گل کار و

سه بخشی مانند : رفتنی (رَف / تَ / نی) - ماندنی (مان / دَ / نی) .

ز ک ه ن : در کلمات چند بخشی گاهی ، خواندن و تشکیل شکل درست و فهم معنی و منظور کلمه دشوار

می شود که با توجه بر تکیه ی هجاها ، کار خواندن و فهمیدن کلمات و عبارات برای ما سهل و آسان می گردد

❖ **تکیه** : یعنی برجسته کردن هجاهای خاص در یک واژه ، برای دریافت مفهوم درست .

مثلاً در فارسی وقتی می گوئیم (از سرگذشت) بر حسب آن هجای (سر) را برجسته کنیم یا نکنیم معنی

عبارت متفاوت خواهد شد .

اگر در تلفظ به هجای (سر) برجستگی بدهیم ، این هجا ، کلمه ی مستقلی می شود و معنی جمله می شود

چیزی که از روی سر گذشت و عبور کرد .

اگر در تلفظ به هجای (سر) بر جستگی ندهیم ، جزء کلمه ی بعدی به شمار می رود و مجموع هجاهای (سر ، گُ ، ذشت) یک کلمه ی واحد ، شمرده می شود و معنی آن حادثه ای برای کسی رُخ داده ، واقعه یا رویداد می شود .

بعداً نگیـد ،
نگفتـی مـا !

۱. هر حرفی که نوشته می شود ، اما خوانده نمی شود جزء هجا (بخش) به حساب نمی آید .
مثال : خویش ← خیش ← یک بخش (هجا) (و) به حساب نیامده است .
یا خواندن ← خان / دن ← دو بخش (هجا) (و) جزء هجا به حساب نیامده است .
۲. بعضی از کلمه ها در زبان فارسی به یک شکل نوشته می شوند ولی در معنای مختلف و با کمی تفاوت خوانده می شوند .

مثال : مَلِک آن روز سوار بر اسب به شکار رفت . ← (پادشاه)
سلطان سلیمان بر مُلک عثمانی حکومت می کرد ← (سرزمین)

پـرسـش و
پـاسـخ

۱- بیت زیر را بخوانید و مانند نمونه مصراع ها را به صورت هجا بندی شده بنویسید و سپس جدول را کامل کنید
ای دوست ، شِکَر بهتر یا آن که شِکَر سازد ؟
خوبی قَهَر بهتر یا آن که قَمَر سازد ؟
نمونه : مصراع اول : ای - دوست - شِ - کَر - به - تر - یا - آن - کِ - شِ - کَر - سا - زَد
مصراع دوم :

واژه ی تک هجایی	واژه ی دو هجایی	واژه ی سه هجایی

۲- واژه های زیر چند هجا (بخش) هستند ؟ هر یک از بخش ها را جدا کنید .
پادشاهی :
گردش :